

индивидуализации развития личности школьника / под ред. К. П. Мешалкиной, В. А. Орлова. – М., 1990. – С. 3–30.

13. Киселева Н. А. Профильная школа – школа будущего / Н. А. Киселева // Молодой ученый. – 2009. – № 3. – С. 180–183.

14. Ильина Л. Е. Психолого-педагогическое сопровождение саморазвития старшеклассника в профильном обучении : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Л. Е. Ильина. – О., 2007. – 32 с.

15. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Педагогічна газета. – 2002. – № 1. – С. 4–6.

16. Концепція профільного навчання в старшій школі: Проект // Освіта України. – 2003. – № 42–43. – С. 9.

17. Кизенко В. І. Профілізація навчання – магістральний шлях реформи старшої школи // Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку : наук.-доп. бібліогр. покажч. / В. І. Кизенко. – 2004. – Вип. 1. – С. 4.

18. Соловьянюк Л. Г. Методика подготовки будущих учителей информатики к реализации сетевой модели организации профильного обучения : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Л. Г. Соловьянюк. – М., 2008. – 23 с.

19. Алексеева Г. И. Организационно-педагогические основы реализации профильного обучения в северных регионах России : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Г. И. Алексеева. – М., 2010. – 60 с.

20. Ренькас Б. М. Місце та роль профільного навчання в розвитку сучасних загальноосвітніх шкіл / Б. М. Ренькас // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 49. – Житомир, 2010. – С. 118–122.

21. Кулешова Г. М. Компетентностный подход в профильном обучении [Электронный ресурс] / Г. М. Кулешова. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2003/0415-01.htm>.

22. Концепция профильного обучения на старшей ступени общего образования: Проект [Электронный ресурс]. – М., 2002. – Режим доступа : <http://www.profile-edu.ru>.

23. Идилова И. С. Профильное обучение как фактор подготовки школьников к продолжению образования в вузе (на примере предмета „Иностранный язык“) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / И. С. Идилова. – Р., 2007. – 22 с.

24. Писарева С. А. Профильное обучение как фактор обеспечения доступности образования: российское видение: Рекомендации по результатам научных исследований / под ред. акад. Г. А. Бордовского. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2006. – 84 с.

25. Пекшева А. Г. Методика подготовки учителя информатики к обеспечению предпрофильного обучения : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / А. Г. Пекшева. – Ростов-на-Дону, 2008. – 23 с.

Аннотация

В.В.Хренова

Профильное обучение: основные подходы к содержанию и признакам

В статье проанализированы существующие подходы к пониманию признаков и характерных особенностей профильного обучения. На основании проведенного анализа рассмотрены основные признаки профильного обучения.

Ключевые слова: *профильное обучение, индивидуализация и дифференциация образования, индивидуальная траектория обучения, личностно ориентированное обучение.*

Summary

V.V.Khrienova

Profile Training: Basic Approaches to Content and Features

Existing approaches to understanding the features and characteristics of profile training are analyzed in the article. On the basis of the conducted analysis the main features of profile training are examined.

Key words: *profile training, individualization and differentiation of education, individual educational trajectory, individual oriented education.*

Дата надходження статті: „22” березня 2012 р.

УДК 37(477)(09):(373.31+37.032)

В.В.ЧОРНА,
аспірант
(м.Бердянськ)

Відображення змісту сенсорного виховання у навчальних програмах для молодших класів чоловічих гімназій в Україні на початку XX століття

Подано результати аналізу учбових програм для підготовчого та початкових класів чоловічих гімназій України з різних навчальних предметів з метою визначення їх ресурсів для перцептивного розвитку учнів.

Ключові слова: *сенсорне виховання, молодші школярі, програмовий матеріал, чоловіча гімназія.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Удосконалення змісту освіти – одне з пріоритетних завдань для сучасних фахівців у галузі початкового навчання, невід'ємною складовою якого є сенсорне виховання. Бажання краще збагнути суть та якісні зміни у розумінні перцептивного розвитку учнів початкової школи, що відбулись протягом минулого століття, спонукають до ретельного вивчення нормативного забезпечення процесу навчання, а конкретніше навчальних програм для закладів початкової освіти.

Аналіз досліджень і публікацій... До питання модифікації та закономірностей розвитку початкової освіти в Україні в ХХ столітті в цілому та її змісту зокрема у своїх роботах зверталися Н.Дем'яненко, Н.Міськова, Т.Собченко, О.Сухомлинська, Г.Черненко та ін.

Формулювання цілей статті... Мета статті – визначити зміст сенсорного виховання учнів чоловічих гімназій в Україні на початку минулого століття на основі аналізу учбових програм для даних освітніх закладів.

Виклад основного матеріалу... На початку минулого століття, у дореволюційний період, на території України функціонувало кілька типів навчальних закладів, що забезпечували процес освіти дітей молодшого шкільного віку. Одними із таких закладів були чоловічі гімназії, для визначення змісту сенсорного виховання в яких нами було проаналізовано програми для початкових класів з різних предметів. Важливо, що ці програми мали лише неофіційне видання.

Підготовчий клас

У програмі **з російської мови** передбачено навчальні теми, що сприяли розвитку **фонетичного слуху** та спостережливості учнів, а також засвоєння ними виражальних можливостей голосу [3, с.11]:

Розподіл звуків на голосні, приголосні та напівголосні.

Поділ слів на склади. Наголос.

Непрямо розвитку **тактильної** перцепції учнів молодшого шкільного віку сприяє „використання російської рахівниці; додавання та віднімання на рахівницях”, що визначено програмою **з арифметики**. [3, с.12]

Програмою **з чистописання** визначено такі навчальні теми, що сприяють розвитку **зорового** сприймання школярів [3, с. 13]:

Вправлення у проведенні олівцем різних ліній та фігур, що має на меті розвиток руки та окоміра.

Письмо літер по графічній сітці за групами. Перша група – літери, що складаються з прямої лінії та лінії з закругленням знизу: і, у, й, ш, л, м, н, ц, ш; друга група – літери, що складаються з лінії з закругленням вгорі і лінії з закругленням вгорі і знизу: г, п, т, р, у, к; третя група – літери, що складаються з лівого чи правого півовалів: е, с, в, б, ы, ч, ъ, э, з, х, ж; четверта група – літери, що складаються з овалів: о, в, ю, а, я, д, ф, б.

Зазначимо, що за програмою, під час занять з каліграфії учні також засвоюють написання прописних великих і малих літер алфавіту по графічній сітці та в такому ж генетичному порядку.

Таким чином, під час занять з каліграфії у дітей удосконалюється вміння аналізувати форму цілого (букви), його пропорційність за допомогою зору. Важливо також, що дитина під час письма вчиться використовувати на практиці уявлення про геометричні форми – овал, півовали та ін.

Для забезпечення розвитку **зорової** перцепції школярів програмою **з малювання** визначено такі навчальні теми [3, с.13–14]:

Малювання по сітці ліній і фігур у вигляді плоского геометричного орнаменту: ... прямолінійні, симетричні, зіркоподібні прикраси, чотирикутні, восьмикутні, розташовані у квадраті; трикутні – в рівносторонньому трикутнику; восьмикутні – у правильному восьмикутнику, шестикутні – у правильному шестикутнику.

Отже, програми для підготовчого класу містять навчальний потенціал для розвитку слухового (російська мова), зорового (чистописання, малювання) й тактильного (арифметика) сприймання.

Перший клас.

Учні продовжують вправлення у **чистописанні**. Порівняно з програмою для підготовчого класу, програма з цієї дисципліни ускладнюється, оскільки школярі знайомляться ще і з особливостями написання форм букв німецького алфавіту. Для розвитку **зорової** перцепції власне у програмі визначено [3, с. 20]:

Написання літер середньої величини, по двох лініях з нечастими похилими, елементів малих і великих літер в генетичному порядку за групами.

Написання літер по одній рядковій лінії для привчання до збереження однакового розміру букв, нахилу і до правильного розміщення букв і слів.

Вправлення в німецькому письмі спочатку на двох лініях, а потім на одній: а) писання прямої похідної лінії, що подовжена догори, донизу або в обидві сторони; б) писання лівих і правих півовалів і овалів; в) писання правих півовалів, овалів і петель; г) засвоєння літер, основний елемент яких овал і лівий півовал; д) засвоєння літер, основний елемент яких правий півовал з вузлами і петлями; е) засвоєння літер, основний елемент яких похила лінія у поєднанні з хвилястою.

Удосконалення **зорової** перцепції учнів відбувається і під час засвоєння школярами програми **з малювання** [3, с.20]:

Малювання плоских прямолінійних та криволінійних фігур від руки, без додаткових засобів.

1. Квадрат у двох головних положеннях.
2. Рівносторонній трикутник.

3. Правильний восьмикутник, який утворюється шляхом поєднання двох однакових квадратів.
4. Правильний шестикутник, який утворюється шляхом поєднання двох рівносторонніх трикутників.
5. Коло.
6. Еліпс.
7. Овал.
8. Правильна крива (спіраль та зябликоподібна лінія) та поєднання кривих ліній у вигляді орнаменту.
9. Розетки у колі.

Таким чином, в учнів удосконалюються вміння визначати відношення предметів у просторі стосовно один одного.

Отже, у першому класі в учнів чоловічих гімназій продовжують формуватися сенсорні еталони форми (чистописання, малювання) та навички визначати просторові властивості предметів (малювання), що є необхідною умовою розвитку **зорової** перцепції молодших школярів. Зазначимо, що порівняно з програмами для підготовчого класу, програми для першого класу не передбачають тем, які б сприяли розвитку **тактильної** і **слухової** перцепції учнів. На нашу думку, це пояснюється характером навчального матеріалу, який школярі мали опанувати.

Другий клас.

За програмою **з чистописання** діти продовжують вправлення у написанні літер, тим самим удосконалюючи вже набуті раніше уміння та навички, що є важливими для розвитку їх **зорового** сприймання.

Програма **з малювання** містить теми, які сприяють розвитку **зорової** перцепції учнів [3, с.29]:

Малювання з моделей геометричних фігур та тіл у перспективних скороченнях:

1. Квадрат у вертикальному положенні, що скорочується на головній точці сходження.
2. Квадрат у вертикальному положенні, кут якого спрямований догори, при цьому одна з діагоналей направлена до головної точки сходження.
3. Коло у скороченні, у вертикальному чи горизонтальному положеннях.
4. Два концентричних кола у скороченні.
5. Куб у скороченні на головну точку сходження.

Слід зауважити, що цей програмовий матеріал передбачає розвиток окоміру, удосконалення вміння дитини з'ясовувати просторові характеристики предметів, а потім відображати їх на малюнку. На відміну від програм з малювання для попередніх класів, у другому класі програмою передбачається „малювання з моделі”, що додатково впливає на розвиток зорових відчуттів учнів чоловічих гімназій.

Зазначимо, що у другому класі починається вивчення **іноземних мов** (французької, німецької). Програми з іноземних мов не містять тем, які б прямо передбачали розвиток сприймання учнів. Але вивчення будь-якої іноземної мови передбачає засвоєння її системи звуків, а також наголосу та інтонації, характерних для даної мови, що і сприяло розвитку **фонетичного слуху** молодших школярів.

Отже, програмами з різних предметів для другого класу передбачено розвиток окоміру, удосконалення уміння визначати форму цілого, його просторові властивості за допомогою **зору** (чистописання, малювання). Розвиток **слухового** сприймання забезпечується шляхом вивчення учнями іноземних мов. Удосконалення тактильних відчуттів програмами не передбачено.

Третій клас.

Розвиток **зорової** перцепції учнів чоловічих гімназій забезпечується вмістом у програмі **з чистописання** окремих тем [3, с.38]:

Вправлення у скорописі... швидке написання дрібним шрифтом тих же елементів та алфавіту прописних літер; швидке та зв'язне написання алфавіту прописних букв зліва направо та зверху вниз з різними з'єднувальними лініями.

Для розвитку слухового сприймання, а саме відчуття ритму, дана програма передбачає „написання під швидкий такт прислів'їв”.

Варто зазначити, що у третьому класі учні вивчають грецьку і латинську мови, процес засвоєння звукової системи яких теж впливає на розвиток слухового сприймання.

Програмою **з малювання** визначено теми, що сприяють розвитку зорового відчуття учнів [3, с.38]:

Малювання з моделей геометричних тіл обертання (циліндр, конус, шар) та простих рельєфних орнаментів з гіпсу.

При малюванні тіл та орнаментів необхідна тушовка.

Як і програмами з малювання для попередніх класів, даною програмою передбачено удосконалення **зорової** перцепції, що забезпечується під час малювання учнями орнаментів та геометричних фігур. Підкреслимо також, що у програмі для даного класу з'явилося важливе

доповнення – об'ємні характеристики фігур учні мають навчитися передавати, використовуючи тушування.

Таким чином, програми для третього класу мали ресурс для удосконалення вже сформованих раніше умінь та навичок, наявність яких є необхідно умовою для розвитку **зорової** (малювання, чистописання) і **слухової** (чистописання, іноземні мови) перцепції школярів.

Висновки... Можемо констатувати, що у програмах для молодших класів чоловічої гімназії з різних предметів містилися навчальні теми, що забезпечували перцептивний розвиток учнів молодшого шкільного віку. Зокрема, програмами з російської мови та під час вивчення іноземних мов передбачався розвиток фонетичного слуху школярів. Програмовий матеріал з малювання, арифметики та чистописання сприяв удосконаленню вже існуючих та засвоєнню нових сенсорних еталонів форми, розвитку окоміра учнів, формуванню в них умінь визначати за допомогою зору просторові та об'ємні характеристики зображуваних предметів й аналізувати форму цілого та визначати пропорції між його елементами.

Список використаних джерел та літератури:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. / Людмила Володимирівна Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. [для студ. педвузов] / Александр Наумович Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
3. Елисеєв В. Программы и правила всех классов мужских гимназий. Неофициальное издание / В. Елисеєв. – Одесса : Распопов, 1909. – 192 с.
4. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [уклад. О. О. Любар] ; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Знання, 2005. – 767 с.
5. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Людмила Андріївна Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Аннотация

В.В.Черная

Отражение содержания сенсорного воспитания в учебных программах для младших классов мужских гимназий в Украине в начале XX века

Поданы результаты анализа учебных программ для подготовительного и начальных классов мужских гимназий Украины по разным учебным предметам с целью определения их ресурсов для перцептивного развития учащихся.

Ключевые слова: сенсорное воспитание, младшие школьники, программный материал, мужская гимназия.

Summary

V.V.Chorna

Reflection of the Content of Sensitive Education of Junior Pupils in the Curriculum for Primary Classes of Gymnasiums for Men in Ukraine in the Early Twentieth Century

The results of analyses of the curriculum for preparatory and primary classes of gymnasiums for men in Ukraine, according to different educational subjects with the aim to determine their resources for perceptive development of the pupils are shown.

Key words: sensitive education, primary school pupils, program material, gymnasium for men.

Дата надходження статті: „1” липня 2011 р.

УДК 37.018.4 : 004.3

Р.В.ШАРАН,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Дистанційне навчання магістрів у контексті неперервної освіти

У статті досліджується проблема дистанційного навчання магістрів у контексті неперервної освіти. Охарактеризовано вплив стрімкого технологічного розвитку, динамічних інтеграційних соціально-економічних процесів на існуючі традиційні системи освіти. Проаналізовано концептуальні теорії дистанційного навчання. Обґрунтовано можливість реалізації принципів та моделей відкритої освіти та неперервного навчання для магістрів за умови широкого впровадження в систему освіти технологій дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційні освітні технології, магістерська освіта, неперервна освіта, система освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Існуючі традиційні системи освіти не повною мірою задовільняють сучасні суспільні вимоги, недостатньо орієнтовані на перспективні потреби суспільного життя, що не дозволяє належно і своєчасно підготувати людину до майбутнього, яке ставить перед людством нові глобальні проблеми. Саме такі проблеми ХХІ століття мають визначати зміст перспективних систем освіти й стратегію їх розвитку, освітні технології, спрямовані на формування